

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

září 2019

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

patrně jste zaregistrovali aféru související s přemnoženým hrabošem polním. I když početnost tohoto „škůdce“ narůstá v poměrně pravidelných cyklech, dokázala zrovna letošní gradace (aniž by byla něčím výjimečná) uvést do pohybu zajímavé věci. Takřka tragické hodnocení zemědělců možná něco vypovídá o ekonomické našponovanosti zemědělského hospodaření dnešních dnů. Nemalou pozornost na sebe upoutala také plošná aplikace přípravku Stutox II, která v době trvalého úbytku snad všech druhů živočichů zemědělské krajiny mohla znamenat další pohromu. Naštěstí tento chemický úder byl hned zkraje zastaven, než stačil napáchat větších škod.

Z obsahu tohoto čísla:

Byla jednou jedna tůň.....	2
Hora, les a rybníky - vzpomínky.....	2
Poslední výstřel šumavských kmotrů.....	4
Války a životní prostředí.....	4
Veget Fest - již po šesté a pro všechny...	5
Neobvyklé pozorování zřejmě.....	6
Švanda překvapil - a jiná měření.....	6
Mlžitka pro všechny.....	7
Krásněnka pařezová.....	8
Večer s dokumentem - 67. díl.....	8
Pozvánky - září 2019.....	9
Robin, Petřík, Gadžo, Darla.....	12
Záříjová rosa Jirky Wagnera.....	13
Život bez plastů.....	13
V Jezerní kotlině mé praZemě.....	14
Fotominifejeton - O bramborovém.....	14
Čundrácké rychlovky.....	15

Jen menší část z nás si asi uvědomuje, že všechny tyto přirozené přírodní události (ať už jde o hraboše, lýkožrouta apod.) jsou pouze obrannými mechanismy, kterými se příroda a krajina snaží navrátit zpět rovnováhu, kterou jsme jí svými umělými zásahy

v podobě lánů polí jedné plodiny nebo stejnověkových lesů jednoho druhu stromu vzali. Pokud bychom byli pokorní, vnímali bychom všechny tyto z našeho pohledu extrémní události jako signály, kterými se nám snaží příroda stále ještě ve vší slušnosti naznačit, že takhle teda dál ne. Namísto toho člověk ve své zaslepené

Foto Jiří Wagner

vidině krátkodobých cílů a zisků sahá po agresivních řešeních potlačujících pouze důsledky. Ať už jde o Stutox II, holosečnou těžbu a znovusázení smrku v nížinách nebo kopání ještě hlubších studní ve chvíli, kdy dorazí sucho. Nic z toho nám nikdy nepomůže, naopak oddaluje a prohlubuje nevyhnutelné. Máme pouze dvě možnosti. Buď otevřeme oči a rozhlédneme se kolem, co se vlastně děje, nebo budeme dál vytloukat klín klínem a směřovat ke kolapsu s dalekosáhlými následky. Ale ještě stále není pozdě.

Přejeme vám klidné babí léto, Váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Byla jednou jedna nová tůň

Ale ještě předtím musel být vlhký pozemek v soukromých rukou, parta 15 nadšenců a jedno hezké pozdně letní odpoledne. Řeč je o jednorázové dobrovolnické akci, která byla svolána na středu 14. srpna nedaleko Zahorčic. Ruční výkop se uskutečnil poblíž stávající tůně (viz [tady](#)), která byla již dříve vyhloubena za pomoci techniky nedaleko vodoteče Nihošovického potoka.

Foto Florián Pešek

Podmáčený pozemek pravděpodobně s meliorační sítí nabízel místo podlouhlého tvaru při terénní depresi, jež se v případě prohloubení mohlo stát tůní či minimálně mokřadem s periodickým zaplavováním. Podobné projekty jsou nejčastěji realizovány za pomoci techniky, umožňující jednak výraznou úsporu namáhavé lidské práce, ale i lepší tvarování nádržky a břehů. Jak známo, takový biotop je vhodné tvořit s co možná nejpozvolnějším sklonem - min. 1:3 (viz [zde](#)) - rozmanitou morfologií a litorální částí tůně. Všechny tyto prvky jsme se pokusili při stavbě zahrnout. I když samozřejmě vzhledem k možnostem a velikosti tůně poněkud omezeně. Avšak v rámci možností se podařilo vytvořit výkop nepravidelného tvaru a jistou improvizací došlo i ke vzniku "ostrůvku". Tůň bude mělčího charakteru, pravděpodobně pouze periodicky zaplavovaná; jílového podloží bylo dosaženo v hloubce 60-70 cm. Vše záleží na množství srážek a stavu podzemní vody. Vykopaná zemina může být bez problémů rozhozena do blízkého okolí tůně, neměla by však tvořit vysoký břehový val. Místo bude možné doplnit výsadbou stromů, ale z důvodu přilákání obojživelníků by nová zeleň neměla stínit vodní plochu a obohacovat ji živinami z opadu listů.

A jaké jsou legislativní podmínky tvorby takové tůně, pokud byste se do ní chtěli pustit sami? V případě že bude mít celkovou plochu menší než 300 m² a hloubku ne více jak 150 cm, je možné takové dílo vytvořit bez jakýchkoli povolení. Pro financování projektů je možné (za asistence AOPK) využít Operačního programu Životního prostředí nebo Program péče o krajinu Ministerstva životního prostředí. V ideálním případě byste měli být vlastníky předmětného pozemku nebo získat k projektu souhlas jeho majitele.

A jak to nakonec dopadlo u Zahorčic? Koncert krumpáčů, rýčů a lopat skončil přibližně po třech hodinách vykopáním několika kubíků zeminy a dotvarováním břehů. O vše ostatní se již bude muset postarat příroda. Věříme, že nový prvek v krajině najde své uplatnění při zadržování vody i jako životní prostor pro nejrůznější formy života, zejména obojživelníky. Těsně před vydáním Kompostu přišla zpráva, že po deštích se začíná tůň plnit vodou, což je vidět na druhé fotografii. Pro všechny kopáče určitě příjemná informace a odměna za velké nasazení.

Foto Martin Chvosta

Fotoreport z akce najdete [zde](#). A jestli se vám činnost zalíbila, vezte, že se bude ještě jednou v podobném duchu opakovat. Na opačné straně Nihošovického potoka se pokusíme o druhý výkop v pondělí 30. září. V případě zájmu o účast se nám ozvěte na posta@csop-strakonice.net. -jj-

Hora, les a rybníky – vzpomínky na mládí v Bělčicích

Jsou chvíle, kdy je člověk ovládnut nostalgií. Stane se to nám, členům rodiny, známým, komukoliv. A pak dochází na putování do míst nám nebo našim blízkým milých. Tak jsme se jednoho prázdninového dne vydali s manželkou do Bělčic. Jezdívala sem kdysi na prázdniny, potkávala známé obyvatele, osadníky nebo také psy či jiná zvířata. Ale to je věc čistě osobní. Pro mě jako průvodce to znamenalo porovnání

Kmitalka černá (*Sepsis cynipsea*), lumek (*Ichneumon stramentarius*), pampeliška - Bělčice - naučná stezka Ladislava Stehlíka, foto -vh-

vzpomínek z šedesátých a sedmdesátých let s tím, co jsem znal já, a pozorování toho, co je. Vzhledem k tomu, že střípky tamní krajiny občas vybočují z řady, a také pro radost, napsal jsem pár řádek skákajících hned tu a hned tam.

Prvním navštíveným místem byla Slepíčí hora, příjemná na podívání po krajině, skrývající dřevěný altán s naučnými tabulemi (na nich jsou rostliny, stromy a živočichové vztažené ke krajině). Les s objevujícími se balvany v lese, přítomností nepříjemných dvoukřídlých, ztrácejících svá křídla po dosednutí na pokožku - klošů (pletoucích si lidstvo se srnou či dobyt看 nebo naopak). Les, který při cestě v linii rybníku Hrádek a studánky Vojtěška s milým popisem umožní nahlédnutí do života např. obaleče bolševníkového (motýl), droboučké kmitalky černé nebo pestřenky trubcové, živočichů dvoukřídlých sedících na rostlinách okoličnatých. Jinou podívanou poskytne nevelký lumek s vědeckým názvem (*Ichneumon stramentarius*).

Když vyjde potulující se poutník k rybníkům Hluboký a Polívka, přechází malou loučku, zčásti krytou stínem z jihu a poskytující všední pestrost květů pro mnohé motýly. Snad jen namátkou: okáč bojínkový, okáč zední, okáč luční, babočka admirál, babočka bodláková, neurčený, nestálý modrásek a hbitý perleťovec stříbropásek. Proč o těch pestrobarevných souputnících, kteří mizí jako myšlenky, nenapsat? Pak jako stříhem dál přes suchou louku plnou řebříčku obecného, nedaleko východního břehu Hlubokého rybníka s hojností saranče bělopruhé, saranče měnlivé a saranče zelené. Chmýří pampelišek připomíná vánek času.

Rybník Polívka, foto -vh-

U rybníka Polívka se podaří poslechnout zpěv rákosníka proužkovyaného. A také vyrušit plachou volavku popelavou číhající na nějakou ryбку nebo skokana zeleného. V patě hráze jsem našel pod potopenými olšovými listy drobného měkkýše kýlnatce čokovitého a jemňounce rýhovaného kružníka bělavého. Mělčinky břehů, tam kde vbíhá do vody rdesno obojživelné, osidluje uchátka toulavá. A při hrázi nakonec květy kypreje vrbice protrhující fádnot žahavých koprův. Ale to už slunce přidává na svém svitu, kombajny se prohánějí po obilných polích a i tak naplňují malebnost zdejších kopců, kopečků, cest a cestiček. Takže zpět, k Hrádku. Několik starých stromů je tam jako kdysi. Manželka mizí mezi nimi a já jdu prozkoumat stejnojmenný rybník. Při příchodu k jeho břehu se ozve žbluňknutí. Skokani zeleného druhu se vrhají do zelené vody bez určení, čím jsou. Nevadí. Na vyhřáté vodní hladině se líně pohybují velké plovatky bahenní a občas lze spatřit záblesk drobného rybiho tělíčka. Dá se snad usoudit na střevočku východní. I ta zde má svého nepřítele. Poblíž křovin západního břehu se zableskne tyrkysová modř ledňáčka říčního. Snad i na znamení toho, že je léto. Doba, kdy na den návštěvy Bělčic sdělovací prostředky hlásí déšť a bouřky. Mraky ubíhající nad našimi hlavami tomu nasvědčují, a tak se otáčíme a vyrážíme se vzpomínkami do městečka zpět. Vlášek, který nás odváží, býval také kdysi jiného druhu. Ale hlavně, že tu nějaký je, teď a tady, a dokáže vrátit myšlenky tak, jako kdysi. Časem něco takového asi zažije každý. -vh-

Překopávky

Poslední výstřel šumavských kmotrů

Více než dva roky uplynulo od uvedení v platnost novely zákona o ochraně přírody a krajiny, která uklidnila situaci zejména na spory rozjitřené Šumavě. Když na začátku října 2018 Ústavní soud zamítl stížnost senátorů - tedy pověstné poslední stéblo tonoucího - zdálo se, že na Šumavě bude (alespoň na nějaký čas) klid. Každý ale tak nějak tušil, že tendence a ambice některých politiků usilujících o oslabení ochranných statusů NP Šumava jen tak neuhasnou. První, kdo viditelně pozvedl novou pochodeň a stal se neoficiálním mluvčím této skupiny, byla jihočeská hejtmanka Ivana Stráská (ČSSD), která v roce 2017 převzala funkci po odstoupivším Jiřím Zimolovi.

Zprvu se mohlo zdát, že její výroky o umírající Šumavě (viz např. [zde](#) nebo [zde](#)) jsou pouhou neznalostí a retrem připomínajícím poplašné zprávy více než deset let staré. Bývalá učitelka češtiny a dějepisu však vytáhla zbraň silnějšího kalibru a začala prostřednictvím orgánu, jehož je nejvyšší představitelkou (Jihočeský kraj), nejen tyto informace šířit mezi veřejnost, ale rozhodla se rovněž politicky konat. Na oficiálním [facebooku Jihočeského kraje](#) se v posledních týdnech objevily dva emotivní příspěvky, které volají po novém boji za "zelenou Šumavu". [První](#) z nich, v němž je představena kampaň Poslední šance pro Šumavu, je podle mého názoru nejen vrcholnou ukázkou demagogie, politického populismu a ztráty soudnosti, ale s klidným svědomím bychom jej mohli označit za poplašnou zprávu. [Druhý](#) byl již doprovázen politickou akcí a napřel se do nového plánu zonace NP, na jehož přípravu Správou národního parku podal Jihočeský kraj žalobu (viz [zde](#)). Správa na to reagovala tímto [prohlášením](#).

Foto -jj-

Takže si to shrňme. Ve chvíli, kdy na Šumavě probíhá na všech úrovňových gradací dříve postižených místech masivní přirozená obnova, příroda nám zde ukazuje svoji sílu a naopak většina hospodářských lesů ve zbytku republiky hyne zejména vinou nevhodného hospodaření, jsme strašeni, že pokud ihned něco neuděláme na Šumavě, zbude nám tu opět ta dlouho očekávaná měsíční krajina.

Inu, politická moc umožňuje nejružnější způsoby boje za své zájmy. Ale to právě vyústění zápletky teprve přichází. Po fiasku s placenou PR kampaní agentury Bison & Rose v období minulých "šumavských kauz" (viz [zde](#)) připravuje Jihočeský kraj další mediální masírku tentokrát zpracovávanou firmou Ewing Public Relations, s.r.o. Kraj, a tedy de facto daňové poplatníky, by měla přijít na více než dva miliony korun (viz [zde](#)). Pokud by to za tuto částku mělo být bráno jako ukáзка toho, jak se tvoří a do veřejného prostoru vypouští klasické fake news, pak jsem toho názoru, že by mělo být využito jiných způsobů a zejména jiného financování. Takovéto pojetí je s dnešní úrovní poznání a vědeckého potvrzení přírodních dějů na Šumavě v lepším případě úsměvné. A vyústěním celé neuvěřitelnosti je informace, že zmíněná PR agentura je tatáž, která pomáhala exhejtmanu Zimolovi vyžehlit průšvihy před jeho odchodem. Náhoda? Možná. Co už se ale vysvětluje hůře, je netransparentnost zadání kampaně. Podle [tohoto zdroje](#) na zakázku nebyl vyhlášen žádný tendr, což je v rozporu s vnitřními směrnicemi Jihočeského kraje.

Všechny tyto politické machinace o dost zpříjemňuje četba komentářů pod oběma uveřejněnými facebookovými příspěvky. Jsem rád, že povědomí o situaci na Šumavě od dob minulých bouří znatelně pokročilo a i široká (nejen ta odborná) veřejnost si ve většině případů uvědomuje, jaký je skutečný stav věcí.

Celou kauzu trefně shrnuje třeba mluvčí národního parku [zde](#), Biologické centrum AV ČR ([zde](#)) nebo články [zde](#) a [zde](#). -jj-

Války a životní prostředí

O životním prostředí se mluví často, stále častěji, neboť udržitelnost života na Zemi je problémem. Většinou se hovoří o emisích, odpadech, chemickém znečištění, které jsou hrozbou pro naši přírodu, potažmo pro člověka.

Trochu mě překvapuje, že v té souvislosti se skoro vůbec nemluví o válkách, o tom poškozování, které války přírodě způsobily a způsobují. Nedávno jsem se zmínil ([Kompost č. 7/2019](#)) o poškozování životního prostředí, které záměrně způsobili kutnohorští havíři, když v r. 1304 zdecimovali německo-uherské vojsko, obléhající Kutnou Horu. Vypouštěním jedovatých chemikálií z dobývání stříbra do potoka, z něhož nepřátelé pili. Z pohledu dnešního skoro „maličkost“. Bohužel vlastně každá válka, už od starověku, byla a je vždy zároveň i

Ilustrační foto - Wikimedia Commons, JO1 Gawlowicz

v Morkovicích (u Kroměříže) 23 cisteren s pohonnými hmotami – půl milionu litrů jich šlo do země! A to byla jen jedna epizodní akce, kterých bylo za války bezpočetně a končily radiací atomových bomb. A co lokálních válek přišlo potom. Za všechny si můžeme připomenout jednu poměrně nedávnou: ještě pamatujeme válečný konflikt na Blízkém Východě zvaný *Pouštní bouře* v letech 1991/92. Jistě si vzpomínáte na tu válku v přímém televizním přenosu: ten hustý černý kouř nekonečně se valící z hořících naftových polí, vytékající ropa...

Nevím, jestli někdy někdo vyčíslil, jaký je poměr rozsahu poškození životního prostředí způsobené mírovým životem člověka (výrobou, dopravou) a válečnými konflikty. Abychom vnímali i tyhle proporce. **Jiří Wagner**

Veget Fest – již po šesté a pro všechny

I letos se bude v září konat benefiční festival zdravé výživy, ochrany zvířat a veganství – Veget Fest na ostrově strakonického Podskalí. Termín připadl na sobotu 7. září. Osvědčený koncept hlavního a doprovodného programu zůstává nezměněn, ale jednotlivé body budou samozřejmě z větší části zcela nové. Časový rozpis jednotlivých „čísel“ naleznete na str. 9.

Na co vás však můžeme nalákat i bez toho? Sobotní odpoledne bude jako stvořené pro nejmenší účastníky – kromě dětského koutku s několika dílničkami se mohou pobavit i poučit u divadla „Paní Igelitová a Bezobalová pečou bábovku“ od 17 hodin.

Jak i název tohoto představení napovídá, tento ročník festivalu bude opět ve znamení bezobalových tendencí. K tomu přispějí samotní prodejci občerstvení, kteří se budou snažit nabízet pokrmy bez vzniku zbytečného (zejména plastového) odpadu. A toto poslání bude šířeno hlavně mezi návštěvníky. Ti budou mít v rukou opět největší část tohoto „úroku“ – jednoduše přinesením svého vlastního nádobí.

Během hlavního programu od 14 hodin se na pódiu vystřídá několik přednášek (např. známého strakonického kuchaře Pavla Drdela), sportovní exhibice, ukázka vaření a hudební vystoupení. Šestý Veget Fest vyvrcholí večerním koncertem, ke kterému se nám podařilo pozvat dva „tematicky angažované“ rappery, jednoho dokonce zahraničního.

Foto Darina Vernerová

V prostoru prodejních a informačních stánků bude středobodem opět bohatá a rozmanitá nabídka rostlinného občerstvení. Představí se několik organizací pohybujících se v oblasti práv zvířat.

Jako již poněkolkáté si budete moci zahrát o mnoho zajímavých cen v hlavní tombole. Společně s dobrovolným vstupným, nákupem benefičního zboží, podporou bazárku oblečení nebo výběrem ochutnávek za dobrovolný příspěvek podpoříte vybranou organizaci. Výtěžek z těchto aktivit letos poputuje na konto zvířecího azylu [Státek radosti](#).

Pro sledování aktualit, představování prodejců a jednotlivých bodů programu můžete využít [facebookové stránky](#) nebo [událost](#) (případně samostatnou [událost](#) pro večerní koncert). Zapište si do diářů termín 7. září. Talířek, zápisník a pár kamarádů s sebou – bude to chutné, poučné a zábavné. A když pustíte nějakou tu korunu, skončí tam, kde je víc než potřeba. -jj-

Neobvyklé pozorování zřejmě obvyklého druhu – norek americký

Cesta do práce nemusí patřit mezi rutinní, možná nudné činnosti člověka. Již jsem se o tom mnohokrát přesvědčil a občas si povzdechnu nad řadou aut putujících odněkud někam v ranních hodinách. Ale to by bylo psaní k jinému tématu a jako lidé si jej musíme vyřešit sami za sebe.

Když procházím pěšky probouzejícím se městem, podaří se uvidět zajímavého tvora, kytku, strom nebo už jen třeba rodící se den.

Norek americký, 23. 7. 2019 na Křemelce ve Strakonících, foto -vh-

Už jsem se o tom mnohokrát přesvědčil a občas si povzdechnu nad řadou aut putujících odněkud někam v ranních hodinách. Ale to by bylo psaní k jinému tématu a jako lidé si jej musíme vyřešit sami za sebe.

Použitá literatura:

ANDĚRA, M., GAISLER, J.: Savci České republiky: popis, rozšíření, ekologie, ochrana, Academia, Praha, 2012.

Švanda překvapil - a jiná měření

(aneb letní zamyšlení městského chodce)

Léto ve městě, to je vždy na přemýšlení, jak moc je město rozpálené a jak by nám bylo lépe někde v zeleni.

Článek na podobné téma zveřejnil už V. Hrdlička v [Kompostu č. 11/2018](#) a řadou měření došel k závěru, že zezeň snižuje letní horka ve městě. Ale nedalo mi to, a tak v pátek 28. 6. 2019 odpoledne jsem vzal laserový (bezdotykový) teploměr a vydal se po městě znovu změřit, jaké teploty dosahují různé povrchy kolem nás za běžného letního dne (teplota vzduchu ve stínu byla 25 °C). Měřil jsem ve Strakonících na sídlišti Šumavská a pak v prostoru od parkoviště u pivovaru až na náměstí.

Podle očekávání nejvíce se zahřívala zaparkovaná auta: ta s tmavou barvou až na 55 °C, s barvou stříbrnou jen 40 °C. Potvrzuje se tedy schopnost světlých povrchů část slunečního záření odrážet. Asfaltové chodníky a silnice dosahovaly na povrchu od 45 do 55 °C, podle odstínu. Žulová dlažba 40-45 °C. Tam, kde byly bílé dopravní pruhy, měla silnice teplotu o 10 °C nižší. Zdi domů na slunci 34–38 °C. Ve stínu jen 20 °C.

A teď k tomu, co mě zajímalo nejvíce: povrchová teplota vegetace: tmavá půda na záhonu na náměstí měla 49 °C. Povrch vegetace (listy květin) na slunci se pohyboval mezi 20 až 25 °C, ve stínu kolem 19°C. Podobné to bylo i s listy stromů a keřů. Strižený trávník na slunci 27 °C. Úplně nejnižší hodnoty jsem naměřil na mokré zemi v trvalém stínu a na dlažbě průchodu pod silnicí: 16 °C.

Popravdě řečeno, nejvíce mě překvapil dudák Švanda – tedy jeho bronzová socha na náměstí: očekával jsem rozpálený kov, ale jeho povrch na slunci byl jen 36 °C, ve stínu jen 31 °C. Tedy byl chladnější i než dlažba a nezakrytá půda. Zřejmě jsou kovové části schopny nejvíce teplo dál předávat (chlazení vzduchem). Což mi potvrdily i podobné teploty na několika kovových zábradlích. Proč ale tedy mají plechové karo-

serie aut teploty o mnoho vyšší než kovové konstrukce, to jsem si nějak vysvětlit nedovedl.

Tolik naměřené hodnoty – a teď tedy nějaké závěry: tmavší povrchy se zahřívají více než ty světlé. Vegetace si reguluje povrchovou teplotu svých částí tak, aby nedošlo k poškození pletiv - a děje se tak odparem vody, který rostliny chladí (skupenské teplo výparné). I to je celkem známo, to potvrzují i jiná měření.

Teď tedy ještě to zamýšlení: všeobecně se má za to, že právě vegetace ovlivňuje mikroklima ve městě. Jistěže ano, ale jde o to jak. Řekl bych na základě svých měření a pozorování, že rostliny se starají v podstatě (a logicky) samy o sebe, o svoji teplotu. Ani v těsné blízkosti nižší vegetace či stromů jsem pocitově už nějakou nižší teplotu nevnímal ani nenaměřil: horko na slunci před vzrostlým javorem bylo stejné jako na trávníku, ba i jako na chodníku. Soudím tedy, že to, co je rozhodující za horkých letních pro mikroklima ve městě, je **stín!** A to jakýkoli: ať už ho vytvoří strom, keř nebo nějaká zeď!

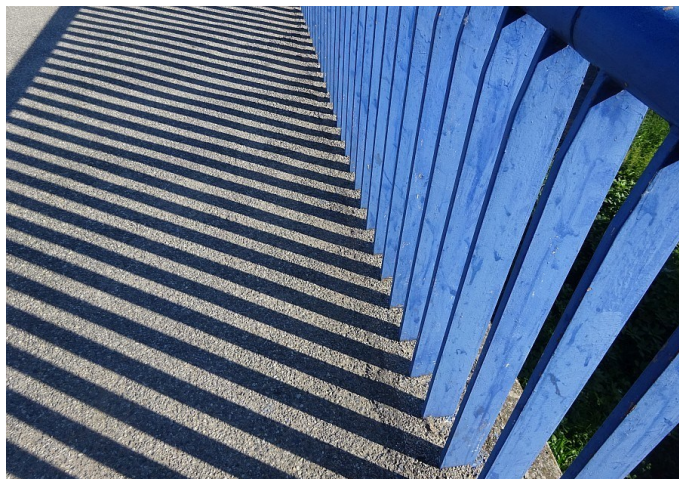

Foto Jiří Wagner

Zdá se mi, že na současná (a budoucí?) horká léta nejsou naše města připravena urbanisticky. Doba starých stinných křivolákových uliček dávno zmizela, razila se zásada světlé vzdušné výstavby, kde pro nějaký stín není místo, kdy stín a vlhko se považovalo za něco nezdravého. (*Kam nechodí slunce, tam chodí lékař.*) Ale bude-li veder přibývat, zřejmě se budeme muset zase učit od starých civilizací: podívejte se na Středomoří a ještě spíš na Blízký východ: zde přežívají lidé i v polopouštní krajině, kde o strom nezavadíte, pouze díky tomu, že mezi obydlími jsou jen úzké stinné uličky, kam se slunce prakticky nedostane. To přijatelné mikroklima tam vytváří jedině stín zdí.

Aby mi bylo rozuměno: díky za každý kousek zeleně ve městě. Ale město je město, ne venkov, a už vůbec ne les. Místa ne tolik, parcely drahé. Stromy nemohou být všude. Tak možná do budoucna i díky za každou stinnou zeď! **Jiří Wagner**

Mlžitka pro všechny

Letošní horké léto společně s postupující klimatickou změnou znovu posílilo diskuzi nad významem zeleně. Té v krajině z globálního pohledu i té ve městech zodpovědné zejména za tvorbu příznivého mikroklimatu a snižování teplotních výkyvů. Trefně animace, zobrazující stromy jako velmi účinná klimatizační zařízení, jsou dnes již notoricky známé. Jeden dobrý přírůstek se nabízí v parných letních dnech i v ulicích našeho města.

Před několika málo lety byly do Strakonice zakoupeny mlžitkové či rosítkové stojany, které mají za úkol zpříjemňovat pobyt obyvatel na rozpálených místech městského středu. Nic proti těmto zařízením - ochladit se chce určitě během třicítkových veder každý. Jediné, co se dá z technologického pohledu vytknout, je napájení z běžného vodovodního řádu, a tedy spotřeba pitné vody.

Foto -jj-

mít význam převážně jenom pro tu osobu, která se přišla ochladit, strom nejenže odpařuje vodu z řádově větší plochy, ale samotným zastíněním okolní teplotu snižuje již hmatatelně.

Tento drobný příspěvek nebyl napsán pro kritiku mlžitek, ale jako podpora některých ne vždy uvažovaných významů dřevin. Voda odcházející z listů stromů totiž není vidět a široká veřejnost bohužel ještě dnes vnímá zeleň ve městech především jako estetický prvek. Navíc v husté zástavbě středů měst je velmi složité, drahé a mnohdy i nemožné vrátit jakýkoli strom na místo původního pokáceného. Mlžitka mohou být na těchto místech drobnou zajímavostí, neměla by však být v žádném případě vnímána jako náhrada mikroklimatické funkce zeleně. **-jj-**

Krásněnka pařezová

V loňském roce vydalo nakladatelství Academia Praha 5. díl atlasu „Motýli a housenky střední Evropy“ – tentokrát s názvem Drobní motýli I. Toto téma se objevilo také v časopise Naše příroda č. 2/2019 v článku „Motýli, které snadno přehlédnete“. Chtěla bych čtenářům Kompostu přiblížit jednoho snadno poznatelného drobného motýla, kterého můžete potkat i na své zahradě. Nejedná se o škůdce, a pod jménem krásněnka pařezová (*Harpella forficella*) se skrývá elegantní motýlek. V časopise Naše příroda upozorňuje na „jeho mohutně prodloužená pysková makadla, která čnějí na jeho hlavě jako kančí tesáky.“ Krásněnkovití (*Oecophoridae*) patří totiž mezi makadlovky (*Gelechioidea*), což je podle atlasu druhově nejbohatší nadčeleď motýlů, na našem území jich žije přes 700 druhů. Co se můžeme dozvědět o krásněnce pařezové? Rozpětí křídel má 20–28 mm. Housenka žije pod kůrou a v tlejícím dřevě starých odumřelých stromů, nejčastěji buků a dubů. Motýlek létá od května do srpna, housenka se vyvíjí od srpna do května. V ČR je široce rozšířena, zejména ve středních a vyšších polohách, přičemž na vhodných polohách se může vyskytovat i velmi hojně, např. v pralesovitých bučinách. Fotografie je z 15. 7. 2019 ze zahrady v Újezdu u Chanovic. Setkala jsem se zatím vždy jen s jednotlivým motýlkem v Chanovicích (19. 7. 2015 v lese na vrchu Ostrý, 10. 8. 2016 na okraji lesa u hřiště a 15. 7. 2018 u nás v domě). **Eva Legátová**

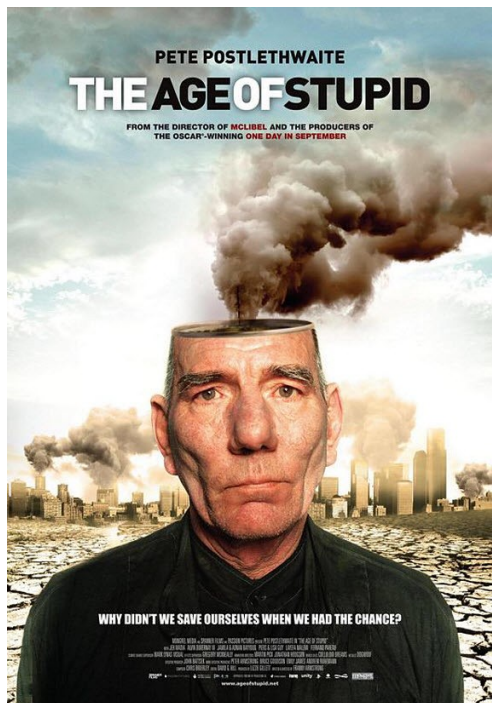
Foto Eva Legátová

Použitá literatura:

LAŠTŮVKA A., LAŠTŮVKA Z., LIŠKA J., ŠUMPICH J.: Drobní motýli I., Academia Praha, 2018.

Večer s dokumentem – 67. díl – Čas hlupáků

Píše se rok 2055. Země je krátce po globální ekologické katastrofě. Nacházíme se v Globálním archivu - zařízení vybudovaném v Severním ledovém oceánu pro uchování všech zachráněných uměleckých děl, zvířecích druhů a historických vědomostí lidstva. Průvodcem zde zkoumáme prameny, které dokumentují kolaps civilizace vlivem globální změny klimatu. To je hlavní zápleтка britského fiktivního dokumentu z roku 2009.

Film je však z větší části postaven na skutečných dokumentárních záběrech z počátku 21. století, tedy z období, které je zpětně hodnoceno jako čas, "kdy bylo možné ještě vše zvrátit". Zásadní pointou, která není nepodobná té v komediálním dokumentu Masokr - přijetí minulosti (viz Kompost č. 8/2017), je hledání odpovědí na jednoduchou otázku: "proč jsme s tím nic neudělali, když jsme věděli?"

Skutečné dokumentární úryvky nás seznamují s celou řadou kauz, událostí i konkrétních osob z období počátku klimatické krize. Seznamujeme se s paradoxními postavami - majitelem indických nízkorozpočtových aerolinek, hrdinou hurikánu Katrina v osobě ropného těžaře firmy Shell - jejichž vlastní vidění světa symbolizuje pohled většinové společnosti. Kromě těchto spíše úsměvných příkladů se dokument dotýká i závažnějších událostí. Pálení ropných plynů těžařskými společnostmi v Africe propojenými s místní armádou masakrující původní obyvatelstvo. Války o zdroje a ropu v Iráku a ostatních zemích. PR agentury manipulující s vědeckými zprávami o globálním oteplování po vzoru tabákových koncernů.

V dokumentu se objevují i konkrétní příklady lidí bojujících svými způsoby proti těmto hrozbám. Investor větrných elektráren, jehož projekty jsou neúspěšné zejména pro estetické narušení krajiny. Průvodce po Alpách pozorující za několik desítek let mohutné odtávání horských ledovců a v posledních letech protestující proti rozšiřování dálnic a tunelů u Chamonix. A rovněž se mluví i o konkrétních způsobech řešení krize - např. tzv. globální kapsli - tedy postupně se snižujících balících emisí pro jednotlivé země až do roku 2065.

Velmi působivá je počáteční animace časové osy od vzniku vesmíru před 13 miliardami let znázorňující, jak nicotně krátká je lidská éra na naší planetě. A také poselství v závěru. Jedno z budoucnosti, pro každého, kdo by mohl objevit Globální archiv: "Nebyli bychom první formou života, která se sama vyhladila. Ale co by bylo unikátní na nás, je to, že jsme to dělali vědomě." A jedno z naší přítomnosti: "Myslím, že každý v budoucnosti nás asi obviní pro nemyšlení chránit životní prostředí. Věděli jsme, jak získat, ale ne chránit."

Dokument můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - září 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 6. a 20. 9., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Po letní pauze pokračují farmářské trhy na Velkém náměstí. Můžete se těšit na 6 podzimních termínů v pravidelných čtrnáctidenních intervalech - až do 15. listopadu. Přijďte si vybrat z bohaté nabídky farmářských a regionálních potravin, řemeslných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu. Na místě bude umožněn prodej drobných pěstitelských přebytků bez účastnického poplatku. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců na: farmarsketrhy.strakonice.eu. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

6. strakonický Veget Fest

- benefiční festival zdravé výživy, ochrany zvířat a veganství

sobota 7. 9., Podskalí - Ostrov

Hlavní program:

14:00 – Úvod, Zvířata nejíme (přednáška)

Lukáš a Michaela Vincouroví představí iniciativu Zvířata nejíme a její hlavní kampaně. Proč by bylo dobré zavést kamerový systém na českých jatkách? Jak být aktivní v ochraně zvířat?

14:30 – Veganství pro zelenáče (přednáška)

Lektor kurzů rostlinné kuchyně Pavel Ovesný pohovoří obecně i konkrétně o zkušenostech a slepých uličkách v oblasti veganství. Určeno pro všechny, kdo uvažují o bezmasé nebo obecně zdravější stravě a také pro každého, kdo chce "pouze" zpestřit svůj jídelníček.

16:00 – D.O.R.A. - pop/r&b Praha

17:00 – Paní Bezobalová a Igelitová pečou bábovku (divadlo pro děti)

Divadelní představení pro nejmenší diváky zachycuje zejména nákup surovin a diskuzi o různých přístupech paní Igelitové a Bezobalové. Děj příběhu se snaží názorně ukázat, kolik obalů vzniká z jednoho nákupu, co se s nimi děje a co nešetrné zacházení s nimi způsobuje zvířatům, přírodě a vodě. (MAS Strakonice, z.s.)

17:15 – Nová cesta k přírodě (přednáška) - Pavel Drdel

Jak se inspirovat přírodou v profesionální kuchyni? Jak vařit lokálně a beze zbytků?

18:00 – Family of move - Parkour (exhibice)

18:15 – Losování tomboly

18:30 – Od farmáře na stůl (ukázka přípravy) - Pavel Drdel

Tak trochu jiná mrkev, opomíjený celer...

19:30 – Kolona - hip hop - Jihlava

20:30 – Presento - hip hop - Bratislava

V průběhu celého festivalu:

- tombola
- workshopy a soutěže pro děti
- informační a prodejní stánky
- benefiční bazar oblečení a doplňků
- ochutnávky a občerstvení

Vstupné dobrovolné

Kurzy přírodní zahrady

úterý 10. 9., 16-19 hod., Katovice (konec Říční ul., nad jezem u žel. přejezdu)

Vyslechnete si teoretické rady k fungování přírodní zahrady v průběhu roku a vše si vyzkoušíte v praxi. Kurzem vás provede František Langmajer.

Zářijové téma: příprava nových záhonů, sklizeň podzimní zeleniny a její ukládání na zimu, konzervace ovoce a zeleniny, kvašení

Cena: 50 Kč + vaše práce

Přihlášky a více informací na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Výlet na Novohutsko

NE 1. 9.: Sraz v 7:35 na nádraží, stanoviště č. 6. V 7:40 odjezd kvildským autobusem do Zdíkova (rozc. Nové Hutě). Tam nás bude v 9:02 čekat **Ing. Josef Pecka**, profesionální šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). Projdeme část přírodní rezervace Pasecká slať a pak lesními pěšinami na Kvildu (cca 12 km). Odtud jede v 15:30 nebo v 16:00 autobus. Trasu lze případně přizpůsobit. Více na www.csop-strakonice.net.

Promítání z cest do přírody

ÚT 3. 9.: Z Vihorlatu a dalších míst. Od 17:00 ve společenském sále ŠK (hrad). Chcete-li přispět svými fotografiemi, tipy na cesty, na vyzkoušené ubytování apod., hlaste se na pobočce ŠK Za Parkem, na hrdlickova@knih-st.cz nebo 380 422 720.

Drátkování s korálky

ČT 5. 9.: **Zdeňka Slavíková: Tvořivý podvečer aneb Ze starého nového.** Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (drátky, korálky, oblázky, lahvičky apod.).

Procházka do okolí Rovné

ST 11. 9.: Sraz v 16.45 na návsi v Rovné, kam jede písecký autobus (staví např. v 16:30 na nádraží na nást. č. 4). V Rovné nás bude čekat náš **průvodce PaedDr. Václav Žitný**. Podíváme se ke starým dubům u Rovenského rybníka a na vrch Zbuš (vápnomilná květena, ukázkou zalesňování). Zpět lze jet v 18:23 z rozcestí nebo jít pěšky. Více na www.csop-strakonice.net.

Hraní na kantely

NE 15. 9.: hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Zastavení v čase

ST 18. 9.: Krátké setkání, ztišení, verše **Vladimír Holan**, poetická próza **Rudolf Richard Hofmeister**. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Strakonické příběhy LXIX.

ÚT 24. 9.: **Karel Skalický: Síbrťáku volání. Příběhy starého městského špitálu za Řepickou branou.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před zámek u vývěsky ŠK, kromě 6. 9. a 27. 9., kdy schůzku vynecháme. 13. 9. se podíváme ke kozičkám v hradním příkopu a dostaneme se až k nim za ohradu, 20. 9. si vyrobíme netradiční skládané album na fotky z prázdnin.** Více na pobočce Za Parkem nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavy

Výstava kvetoucích rostlin v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz).** -jj-

Šmidingerova knihovna zve:

Výstava enkaustiky

Do 31. 12. – Enkaustika aneb Krácení dlouhé chvíle pana Josefa Novotného. Obrázky tvořené žehličkou a voskem. Přístupné v době konání společenských akcí. **ŠK, společenský sál.**

Kurzy počítačové gramotnosti

3. 9. – PC I – Základy psaní – klávesnice, MS Word.

17. 9. – PC II – Soubory a složky – průzkumník souborů, ukládání, kopírování, tisk dokumentů.

Přednostně pro čtenáře ŠK. ŠK, studovna, 9:00 – 10:30.

Naše duše promlouvají

4. - 30. 9. – Výstava prací klientů sociálně terapeutické dílny Kopretina při FOKUS – Písek z.ú., pobočka Strakonice. Obrazy, keramika, enkaustika, tvorba z papíru. Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.

Vícehlasy 19.

4. 9. - Hosté večera manželé paní Zdeňka Tichotová – folková zpěvačka skupiny Spirituál kvintet a dříve také skupiny Bron-tosauři a Jiří Tichota – muzikolog, zpěvák, textař, muzikant, zakladatel a umělecký vedoucí skupiny Spirituál kvintet budou povídat o svých cestách k hudbě a o mnohém dalším, například o paleografii... Mluvené slovo doprovodí hudba. Veče-rem bude provázet František Novotný, básník, rozhlasový redaktor, scénárista a textař mj. skupiny Spirituál kvintet. Vstupné 80 Kč, členové Klubu přátel knihovny, děti a studenti 40 Kč. Předprodej 14 dnů před akcí v čítárně ŠK. Z pořadu je pořizován videozáznam. ŠK, společenský sál, 17:00.

Bookstart – S knížkou do života

5. 9. – Pravidelné setkávání s rodiči a dětmi v rámci nového projektu na podporu pozitivního vztahu ke knihám, čtení a čte-nářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči. V případě zájmu o účast nás prosím kontaktujte na tel. 380 422 708 nebo osobně na oddělení pro děti. Projekt má omezenou kapacitu. Oddělení pro děti ŠK, od 9:30.

Fotokurz – cesta k lepším fotografiím

Fotokurz o šesti na sebe navazujících lekcích, jehož cílem je zájemce naučit lépe komponovat snímky, ovládat fotoaparát, správně používat blesk a poučit je, jak se vyhnout nejčastějším chybám při focení. Kapacita 10 míst. Cena kurzu: 80 Kč/kurz (1. kurz 10. 9. 2019 zdarma), délka kurzu 2 hodiny. Přihlášky elektronicky na www.knih-st.cz/fotokurz.

10. 9. - Seznámení s kurzem, základní pojmy.

24. 9. - Kompozice a ostření.

ŠK, 3. hradní nádvoří, vždy od 16:00.

V rámci festivalu Strakonice nejen sobě:

13. 9. – Jan Knížek: Cestování za druhý tisíc knížek

Tato původně plánovaná akce byla ze zdravotních důvodů zrušena.

14. 9. – Folkoví písničkáři na hradě

14.00 - 14.25 Josef Pelán (Strakonice), 14.30 - 14.55 Jaroslav Hnízdil (Č.Budějovice), 15.00 - 15.25 Pavel Jarčevský (J. Hra-dec), 15.30 - 15.55 René Souček (Č.Budějovice), 16.00 - 16.25 Jitka Knížková (Strakonice), 16.30 - 17.00 přestávka, 17.00 - 17.25 Pavel Jarčevský, 17.30 - 17.55 Jaroslav Hnízdil, 18.00 -18.25 Josef Pelán, 18.30 - 19.00 René Souček

ŠK, společenský sál, 14:00 – 19:00

14. 9. - Hailander

Koncert holandské dudácké kapely, ŠK, společenský sál, 20:00.

Skřivane, zaspívej! Škovránok, zaspievaj!

23. 9. - Křest knihy česko-slovenských veršů Petra Šulisty. Knihu ilustrovali žáci Mgr. Ivany Schwarzové ZUŠ Strakonice. Hu-dební doprovod - příčná flétna: Kamila Kútová - žákyně p. uč. Pavla Reitmaiera ZUŠ Strakonice. Recitace: Martina Zavoralová. Ve spolupráci se ZUŠ Strakonice. ŠK, společenský sál, 17:00.

Michael Žantovský

25. 9. – Povídání s ředitelem knihovny Václava Havla, překladatelem, publicistou, spisovatelem, textařem, někdejší spolu-zakladatelem Občanského fóra, mluvčím a tajemníkem prezidenta, velvyslancem České republiky ve Velké Británii, USA a Izraeli a senátorem Michalem Žantovským o aktuálních tématech i o dění v období sametové revoluce, jejíž 30. výročí si letos připomínáme. Moderátor večera: Robert Malota. Vstup volný. ŠK, společenský sál, 17:00.

Tvořivá dílnička pro děti

26. 9. – Houba. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. Oddělení pro děti ŠK, 8:00 – 11:00.

Drobné smetí

Založte spolek pomocí chytrého formuláře

Nikdy nebylo zakládání spolků jednodušší než nyní. Poradna Frank Bold připravila toto [webové rozhraní](#), ve kterém naleznete nejen přesný postup, ale vzory všech formulářů.

Tábor nebude dále pronajímat městské plochy pro cirkusy

Nejen z důvodu nedostatku vhodných městských pozemků, ale také pro nesouhlas s drezurou zvířat již město Tábor nebude dále pronajímat tyto plochy pro hostování cirkusů. Více se dočtete [zde](#).

Konkrétní tipy pro ochranu krajiny před klimatickou změnou

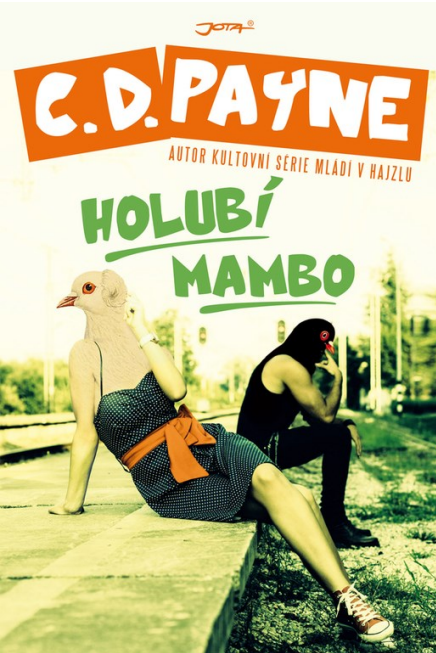
Klimatický panel OSN zveřejnil zprávu, která cílí na opatření na úrovni zemědělství, péče o krajinu a zajištění potravin. Více informací se dozvíte [zde](#). -jj-

Literární okno

Robin, Petřík, Gadžo, Darla... lidi, nebo holubi?

... "Tak a teď se postavíme po větru, budeme třepetat křídly a rozběhneme se. Pak ucítíte, že nohy opouštějí chodník, ale vy budete i nadále pravidelně mávat křídly." "I nadále pravidelně mávat křídly, dobře," opakoval Petřík. Rozběhli se po chodníku. Pan Dulka zamával ladně křídly a půvabně se vznesl do vzduchu. Petřík ztěžka zasupěl, nemotorně odskočil na pět metrů a spadl jak široký tak dlouhý. "Potřebuju se napít," prohlásil. "Rozumný člověk by se ani neměl pokoušet létat, když je takhle střízlivý." ...

Zvláštní úryvek z knížky, vidíte? Ona celá ta knížka je totiž zvláštní. Kdo myslíte, že je pan Dulka? A jakého "člověka" učí létat? Prozradím, že se křestním jménem jmenuje An. Nežije ale u lidí jako jiné andulky, a tak se mohl setkat a skamarádit s Petříkem, s Robinem (to je vypravěč příběhu) a dalšími "lidmi". Ve skutečnosti jsou to holubi, jenomže vyrostli v laboratoři, kde byli oslovováni "Nazdárek, kluci," a tak nemají o své identitě žádnou jasnou představu. Tím spíš, že v době svého zajetí dostávali lidská jídla, cigarety a alkohol. Prováděla se pravidelná pozorování, jaké konkrétní škody jim to přináší. Vyvrcholením mělo být zkoumání stavu jater při pitvě, ale o tom „kluci“ nic nevěděli, a tak byli spokojeni a dotazy ošetřovatelů ohledně zdraví pokládali za doklad jejich dojemné péče a zájmu.

Pak se do toho vložila parta ochránců přírody, holuby odcizila a pustila na svobodu. Úmysl byl vůči nim dobrý, ale výsledkem byla nelibost a snaha dostat se co nejrychleji zpátky. Co všechno se při tom přihodilo, popisuje knížka „Holubí mambo“. Autorem je americký spisovatel C. D. Payne, známý především díky sérii o Nickovi Twispovi „Mládí v hajzlu“. Paynov humor je většinou drsný, ale (aspoň pro mě) místy velmi půvabný a nedivím se, že se tak dobře ujal i u nás. Bylo to jistě i díky výborným překladům Tamarý Váňové a také proto, že autorovo dílo je žánrově pestré a dokáže tedy zaujmout

čtenáře různého věku i naladění. Hrdinové jednotlivých knížek jsou líčeni tak sugestivně, že vám hned od prvních stránek na nich začne záležet a berete si jejich starosti za své, ať jde o čtrnáctiletého Nicka nebo třeba o stárnoucí paní Helenu z románu „Dědictví“... nebo právě o holuby, jejichž pověst ve městech nebývá moc dobrá... Myslím, že osudy těchto „okřídlených potkanů“ nikoho příliš netrápí, a tak jsem měla radost, když jsem četla o Robinovi a jeho hejnu a říkala jsem si, že jakmile mají jednu svá jména a prožíváme s nimi dobrodružství, mohla by se tím ta lhostejnost aspoň trochu změnit.

A i přes veselý ráz knížky jsem si vzpomněla na to, jak popsal setkání s laboratorním

zvířetem před mnoha lety Karel Čapek - a sice v Anglických listech. Jeho postřehy z cest byly také často humorné, ale v tomhle případě převládá smutek: „... Někdy se mi také zdává o cambridgeském králíkovi. Dali mu tam dýchat nějaký plyn, aby se podívali, co tomu říká jeho králičí slezina; viděl jsem ho umírat, dýchal překotně a poučil oči. Nyní mne strašívá ve snách; buď bůh milostiv jeho ušaté duši...“

Robin a ti ostatní z Paynovy knížky dopadli našťastí lépe. A co se mi na knížce líbilo asi nejvíc, je právě to řešení jejich identity. Jsou to lidi, nebo holubi? A není to úplně jedno? **-ah-**

Záříjová rosa Jirky Wagnera

Rosa sice bývá za jasných rán od jara do podzimu, ale ty podzimní rosy jsou jiné. Nostalgické. Z hlediska fyziky je to jednoduché: ochlazením přízemní vrstvy vzduchu se jeho schopnost udržet vodní páry zmenšuje a po dosažení rosného bodu se nadbytečná pára vysráží v kapičkách na chladném povrchu. Krásná je trpytná rosa na trávě, ale asi nejkrásnější, perličková, je na sítích pavučin v loukách. Ta záříjová rosa je taková dojmavá: den se už viditelně krátí, je konec léta, konec prázdninových snů a ani podzim už zimu nezadrží. Na to myslíme.

V DÁLCE JEŠTĚ HŘMÍ

v oblacích bouřka.

Letos

nejspíš poslední.

(podzimní rovnodennost)

ZESTÁRLO SLUNCE

a jako já

rádo si

ráno už přispí.

ŠÍPKY ČERVENÉ

- bratříčkové

zapadajícího

slunce.

MĚSÍCI, LUNO

jasná!

Tvá noc tak chladná je

- ale krásná.

TVOU PÝCHU ZNÁM,

podzime.

Ocúny!

Ty

květy chladných rán.

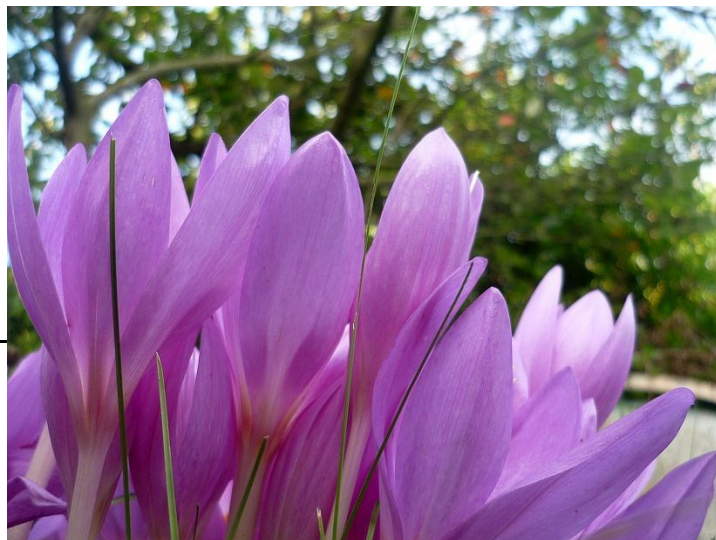

Foto Jiří Wagner

Život bez plastů

Dalším střípkem do mozaiky snah o minimalizaci zbytečných odpadů v našich životech může být kniha Chantal Plamondonové a Jaye Sinhy Život bez plastů. Po bestselleru Bey Johnsonové Domácnost bez odpadu je tu další publikace, která přináší v tomto směru kompletní návod – tentokrát zaměřený na vše, týkající se plastu.

Kniha se po vzoru své slavnější předchůdkyně snaží o velmi důkladné pojednání na téma „jak odstranit a nahradit vše plastové v našich životech“. Hned první úvodní část rozebírající téma plastů z chemicko-technologického hlediska je velmi kvalitně zpracovaná. Naleznete zde všechny běžně používané druhy plastických hmot a jejich toxicitu. Zvláštní pozornost je věnovaná přídatným látkám. Ty jsou v mnoha ohledech závažnější než samotné plasty.

Hlavní text knihy má dvě tematické roviny. Tou první jsou environmentální souvislosti konceptu zero waste. V tomto ohledu přináší spíše shrnutí problematiky (vše podstatné již bylo převážně řečeno ve výše uvedené knize Domácnost bez odpadu i jinde). Velmi názorná je např. aplikace Paretova principu – tedy že 20 % opatření může eliminovat 80 % zbytečných plastů v našich životech. Formou postupného návodu nás pak text provází různými oblastmi našeho života a nabízí zejména materiálové alternativy nejběžnějších plastových předmětů a obalů. Pomocí tzv. plastového auditu můžeme snadno analyzovat naše slabiny a místa, kam je nevhodnější napřít svou energii. Velmi podrobné jsou dílčí kapitoly zaměřené třeba na výrobu domácí kosmetiky nebo uchovávání a konzervaci potravin.

Druhou a pro autory o poznání podstatnější rovina je zdravotní stránka plastových materiálů. Velmi přísně a mnohdy i s principem předběžné opatrnosti jsou hodnoceny negativní účinky plastů a jejich aditiv na naše zdraví. Určitě velkým přínosem je rešerše hlavních zpráv a výzkumů k těmto souvislostem. Na druhou stranu v některých bodech jde z mého pohledu o přehnanou úzkostlivost, která ústí do odmítání i té miniaturní části případů, kdy je použití plastů z důvodu jejich funkčnosti opodstat-

něné. Případně jsou nabízeny takové alternativy, které jsou z environmentálního pohledu škodlivější nebo i neetické (samozřejmě pokud toto hledisko zohledňujeme) – např. kůže. Ale tato formální nesrovnalost vznikající upřednostňováním jiných úhlů pohledu považuji za jedinou slabinu jinak výborné publikace. A sama o sobě vlastně ani není nikterak v rozporu s hlavním zaměřením knihy.

Samotní autoři jsou zakladatelé projektu Life without plastic a také e-shopu s bezplastovými alternativami nejrůznějších výrobků. V knize se to však projevuje minimálně, což je určitě pozitivum. S českými realitami z části nekoresponduje kapitola o recyklaci, protože fakta vycházejí ze situace v USA.

Knihu naleznete ve fondu ŠK. -jj-

V Jezerní kotlině mé praZemě...

Víte, proč se o ocúnech mluví jako o naháčcích? Pokud je někde na zahrádce nebo (snad) v přírodě vídáte, je vám odpověď jasná: v době květu (která nastává v netypickou dobu, na podzim) nemají nad zemí žádné zelené listy. Jsou růžové, křehké, zranitelné, záhadné. Jsou i jedovaté a někdo je kvůli tomu nemá rád. V přírodě ale má svůj smysl všechno, i prudký jed. Jen je potřeba o něm vědět a počítat s ním. Stejně tak má svůj smysl podzim, i když ani ten není u lidí zrovna oblíbený.

Ocúny mají výhodu, že kdyby nic jiného, jsou krásné a zajímavé a své obdivovatele tedy mají. Přesto v krajině a dokonce i na zahrádkách ubývají. Ještě hůře jsou na tom ty druhy rostlin a živočichů, jejichž „ošklivost“ nebo třeba jen nenápadnost je staví do pozice něčeho zbytečného a nežádoucího. Osvěta je namístě, ochrana také, obojí se děje a k obojímu, jak doufáme, přispívá i náš časopis. Jsme rádi, že se můžeme na něčem takovém aspoň trochu podílet.

11. září oslavíme 40. výročí založení Českého svazu ochránců přírody a připomeneme si jeho dnes už velmi bohatou historii (více viz např. [zde](#)). Některé počiny byly a jsou široce založené a vztahují se ke krajině a přírodě jako celku, jiné spočívají v obvyčejné snaze být ve střehu a nebát se jednat v záležitostech místního charakteru. V aktualitách na internetových stránkách ČSOP ([zde](#)) i naší strakonické základní organizace ([zde](#)) se můžeme dočíst zprávy obojího druhu. Do budoucna si navzájem přejeme, aby se to všechno co nejlépe dařilo a aby vzácné přírodní druhy začaly pro změnu přibývat, místo aby byly pořád na ústupu. A to se týká i přírodních lidí.

Budeme-li si i připíjet, pak nejspíš nějakou domácí šťávou z ovoce ze zahrádky. Kytici žádnou trhat nebudeme, jen ať si ocúny a ostatní kytky rostou pěkně venku. K sváteční náladě stačí přátelství, dobrá nálada, hudba, verše... Tak na zdraví! -ah-

Foto -ah-

Jezerní kotlina

Ponožky mi slzí do bot
tráva s vousy po kolena
mlhovatka
ranního deště

Je jich tu zase míň než loni

ocúnů
naháčků
v Jezerní kotlině
mé praZemě
zapomenuté lidmi
Bohem oplakané

Evelína

Listovka

Foto Jiří Wagner

Fotominifejeton - O bramborovém srdci

Už to pamatují jenom pamětníci. Ale byla doba, kdy se sklizeň brambor na polích bez školních brigád neobešla. Dva i tři podzimní týdny trávili středoškoláci v podzimních časech i nečasech mezi řádkami vyoraných brambor a ohnutí, na kolenou či vsedě házeli brambory do kbelíků a nosili na valník. Na každý brambor musela sáhnout jejich ruka. Ale ta doba už je dávno pryč. Dnes tu práci rychle a strojově odvedou bramborové kombajny. Což je dobře. Jen je škoda jedné věci. Že už nemůžete vyznat lásku spolužačce bramborem. Jiří Wagner

Zdraví a strava

Čundrácké rychlovky

Dnešní jídelní rubrika bude velmi rychlá. Vychází z jednoduchého zadání. Instantní nebo krátce vařené suroviny, ešus, oheň nebo vařič na přivedení vody k varu nebo na krátké vaření; zapadlé obchody se základními potravinami nebo neznámou nabídkou; pár základních surovin sbalených z domova. I s tímto se dá kouzlit a připravit řadu chutných, výživných a hlavně jednoduchých rostlinných pokrmů. Záleží na vaší fantazii. Na ochutnávku tři z nich.

Hrachové nudle

Ingredience: hrachové vločky, vlasové rýžové nudle, lahůdková cibule, rostlinná smetana, lahůdkové droždí, sůl, libovolné koření, případně sójová omáčka

Postup přípravy: V ešusu smícháme hrachové vločky, nudle, pokrájenou lahůdkovou cibulku. Zalijeme rostlinnou smetanou, osolíme, okořeníme a přivedeme k varu. Krátce povaříme, podle potřeby přidáme vodu a nakonec ochutíme lahůdkovým droždím, případně sójovou omáčkou.

Extrarychlá rajská

Ingredience: rajský protlak, sůl, drcený pepř, cukr, skořice

Postup přípravy: V ešusu smícháme rajský protlak s trochou soli, cukrem a skořicí (nebo doma připraveným skořicovým cukrem). Uvedeme k varu, opepříme a dochutíme. Jako přílohu si můžeme připravit celozrnný kuskus, bramborové noky, instantní těstoviny apod.

Polentová nouzovka

Ingredience: instantní polenta, provensálské koření (medvědí česnek nebo jiné bylinky a plané rostliny), sušený česnek, sůl, libovolné konzervované luštěniny

Postup přípravy: Polentu rozmícháme ve zhruba dvojnásobném množství vroucí vody - osolené a ochucené bylinkami. Přidáme luštěniny a přiklopené necháme ztuhnout. -jj-

Foto -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Jiří Wagner, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE